

Asia: VN/4037/2026

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla vuosina 2026-2031

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Saimaannorppaa suojellaan valtioneuvoston asettamilla kalastusrajoituksilla, jotka ovat voimassa viisi vuotta kerrallaan. Nykyinen asetusta on voimassa 14.4.2026 saakka. Maa- ja metsätalousministeriön pyynnöstä Pohjois-Savon ELY-keskus (nykyinen Itä-Suomen elinvoimakeskus) on valmistellut esityksen kalastusrajoituksiksi vuosille 2026–2031. Maa- ja metsätalousministeriö on lähettänyt asetusluonnoksen lausuntokierrokselle 18.2.2026.

Saimaannorpan suojelun strategian ja toimenpidesuunnitelman (2017) mukaisesti Metsähallituksen Luontopalvelut vastaa saimaannorpan kannanseurannasta sekä suuresta osasta lajin suojelutoimia. Lisäksi Metsähallituksen luontopalvelut toimii valtion suojelualueiden haltijaviranomaisena sekä eräiden uhanalaisten lajien, kuten saimaannorpan, seurannasta ja suojelun edistämisestä vastaavana asiantuntijana. Metsähallituksen eräpalvelut puolestaan toimii valtion vesien kestävä kalastuksen järjestämisestä sekä kalastuslupien myynnistä vastaavana asiantuntijana. Metsähallitus lausuu asetusluonnoksesta seuraavaa.

1. Yleinen palaute asetusvalmistelusta, taustaraportista sekä muistion osioista ”Tausta ja nykytila”

Metsähallitus kiinnittää huomiota siihen, että asetuksen valmistelun pohjana käytetyissä raporteissa on joitakin täsmennyistä vaativia kohtia, joilla voi olla merkitystä tehtäville johtopäätöksille. Metsähallitus pitää tärkeänä, että asetuksen valmistelussa hyödynnetään mahdollisimman täsmällistä ja ajantasaista tietopohjaa, mm. arvioitaessa pyydyskuolleiden määrää suhteessa kannan kokoon.

Metsähallitus nostaa esille joitakin asetuksen kannalta oleellisia tarkennuksia:

- Saimaannorppa (*Pusa saimensis*) on oma lajinsa, eikä alalaji
- Muikkuverkkojen kevätaikainen käyttökielto on ollut voimassa jo aikaisemmissa asetuksissa, lukuun ottamatta asetuskautta 2016–2020. Tämä tulisi huomioida muikkusaaliin tilastossa.
- Verkkopyynnille on olemassa korvaavia norppaturvallisia pyyntimenetelmiä, muikkua ja siikaa lukuun ottamatta.
- Vuoden 2019 jälkeen kannan kasvu on hidastunut ja vuonna 2022 viiden vuoden keskimääräinen kasvu oli alle Saimaannorpan suojelun strategiassa asetetun minimitavoitteen, mutta yleisesti ottaen kanta on kasvanut strategian tavoitteen mukaisesti.
- Tutkimuksen (Jounela ym. 2024) mukaan kannanseurannan tietoon tulee vain noin 1/3 todellisesta kalanpyydyskuolleisuudesta ja yksistään havaittu (eli tietoon tullut) kalanpyydyskuolleisuus ylittää potentiaalisen biologisen poistuman (PBR:n) rajan, mikä vaarantaa saimaannorpan pitkän aikavälin säilymisen ja elpymisen. PBR on yleisesti merinisäkkäillä käytetty laskennallinen yksilömäärä, jonka poistamisen ihmisen aiheuttamana ylimääräisenä kuolleisuutena, kuten kalastuksen sivusaaliskuolleisuutena populaatio kestää niin, ettei sen säilyminen vaarannu. Näin ollen mittarin 3 ei voida katsoa täyttyvän, koska nykytiedon mukaan ilmastonmuutoksen lisäksi myös kalanpyydyskuolleisuus vaarantaa saimaannorppakannan säilymisen pitkällä aikavälillä. Tämä on huomioitu viimeisimmässä Luontodirektiivin raportoinnissa (2025), jossa saimaannorpan suojelutaso arvioitiin edelleen luokkaan epäsuotuisa, huono, sillä yksilömäärä on yhä pieni ja ilmastonmuutoksen aiheuttama lisääntynyt poikaskuolleisuus sekä kalastuksen aiheuttama pyydyskuolleisuus hidastavat kannan elpymistä ja ennustemallien mukaan voivat jopa pysäyttää populaation kasvun.

2. Verkkokalastuskiellon voimassaoloaika

Verkkokiello on tehokkain keino suojella itsenäistyviä nuoria norppia ja parantaa niiden mahdollisuuksia selviytyä lisääntymisikään. Rajoitusalueen laajennuttua entistä useampi kuutti selviää aikuiseksi, mutta verkkokuolleisuus on siirtynyt heinäkuuhun verkkokiellon päättymisen jälkeen sekä talviverkkokalastuskauteen ennen kiellon alkua.

Raporttien (Pohjois-Savon ELY-keskus 2025; Keskinen ym. 2026) mukaan maaseudun asukkaat tuottavat valtaosan verkkopyynnistä talvella ja keväällä, kun taas heinäkuussa verkkokalastusta harjoittavat pääasiassa mökkiläiset. Taustaraportissa heinäkuun verkkosaaliin arvoksi arvioidaan noin 1,5 milj. euroa, mikä vastaa noin 9 % Saimaan vapaa-ajankalastuksen 17,1 milj. euron kokonaisarvosta (LUKE/402/07.00.03.00/2026). Arvio perustuu vähittäiskauppahintoihin sisältäen arvonlisäveron.

Verkkokiellon pidentämisen sijaan taustaraportissa on painotettu apukinosten ja keinopesien merkitystä suojelutoimina. Metsähallituksen Luontopalvelut toteuttaa näitä toimenpiteitä yhdessä paikallisten kanssa kattavasti koko lisääntymisalueella, ja ne vähentävät ilmastonmuutoksen aiheuttamaa pesäpoikaskuolleisuutta, mutta ponnistelu on turhaa, jos kuutit kuolevat heinäkuussa verkkoihin.

Asetusluonnoksessa verkkokiellon päättymisajankohdaksi esitetään aiempien asetusten tavoin 30.6., mutta saimaannorpan suojelun kannalta kieltoaikaa tulisi jatkaa heinäkuun loppuun sisältäen myös muikkuverkkoja. Pidentäminen olisi selkeä parannus suojeluun (Jounela ym. 2024). Kalastuksen kannalta merkittävin, pidemmän kiellon negatiivinen vaikutus kohdistuisi paikallisten ja mökkiläisten kotitarve- ja virkistyskalastukseen. Verkolla kalastaville vapaa-ajankalastajille korvaavat pyyntimenetelmät ovat katiska ja jokaisenrysä. Ne eivät kuitenkaan sovellu mm. muikun ja siian pyyntiin. Kyselytutkimusten perusteella kannatus rajoitusten pidentämiseen on kasvanut, mutta tiukentaminen saattaa vaarantaa toimenpiteiden hyväksyttävyyden erityisesti verkkokalastajien ja osakaskuntien keskuudessa, mikäli niitä ei koeta perusteltuina (Pohjois-Savon ELY-keskus).

3. Kalastusrajoitusalue

Taustaraportissa ja asetuseronnoksessa esitetyt perusteet ja karttarajaukset noudattavat vakiintunutta ja toimivaksi todettua käytäntöä, jossa asetuseruuetta laajennetaan sitä mukaan, kun saimaannorppa palaa pesimään entisille elinalueilleen, joilta se on ihmisen toiminnan seurauksena hävinnyt. Tällä tavalla toteutettua alueen määrittelyä tukee myös se, että nyt päättyvällä asetuseruudella ainoastaan yksi pyydyskuollut saimaannorppa on tullut tietoon asetuseru- ja sopimuserualueiden ulkopuolelta, vaikka norppia voikin jo nykyään tavata missä päin Saimaata tahansa. Saimaannorpan keskeisiksi elinalueiksi määriteltä alue laajenisi 336 km² yksityisten omistamilla vesialueilla. Metsähallitus näkee tämän laajentumisen hyvänä, eikä katso sen rajoittavan merkittävästi kalastusmahdollisuuksia.

Metsähallitus esittää kuitenkin korjausta muistion kohtaan ”Lisäksi asetuseruueeseen on sisällytetty saimaannorpan suojelemiseksi perustetut Natura-alueet.”. Karttaliitteet ja Natura-alueerajaukset osoittavat, ettei tämä pidä paikkaansa Oriveden–Pyhäselän saaristot (FI0700018) ja Puruveden (FI0500035) Natura 2000 -alueiden pohjoisosien osalta.

4. Ympärivuotisesti kielletyt pyydykset

Ympärivuotiset rajoitukset ovat vähentäneet tehokkaasti etenkin aikuisten norppien kalanpyydyskuolleisuutta ja parantaneet nuorten yksilöiden selviytymistä. Metsähallituksella ei ole huomautettavaa ympärivuotisesti kiellettyihin pyydyksiin muiden kuin koukkupydydysten ja rysän osalta.

Kalatäkyiset koukkupydykset

Metsähallitus esittää lisäystä (lihavoituna) asetusmuistioon ”2 § Kielletyt pyydykset” -kohtaan ismete kalastuksesta ”Pitkäsiiman käyttö olisi edelleen kiellettyä riippumatta siitä, millaisia syöttejä siinä käytettäisiin. Samoin olisi kiellettyä käyttää muuta koukkupydydystä, jossa käytetään syöttinä kalaa tai kalanpalaa. Näin ollen esim. hauenkalastuksessa käytettyjen iskukoukkujen käyttö tai ismete kalastus asetusalueella ei olisi sallittua.” Tämä lisäys selkeyttäisi asetusta, koska nyt päättyvällä asetuskaudella ismete kalastuksen tulkinta on aiheuttanut epäselvyyttä ja keskustelua.

Kaupallisessa kalastuksessa käytettävät päältä suljetut rysät

Norpan estokaltereilla ja katetuissa etupesissä olevilla poistumisaukoilla varustettujen rysien salliminen on vähentänyt merkittävästi verkkojen käyttöä kaupallisessa kalastuksessa avovesikaudella. Tämä on merkittävä edistysaskel ja osoitus yhdessä kalastajien kanssa tehtävän pyydyskehityksen mahdollisuuksista löytää ratkaisuja. Siitä huolimatta, että tällä asetuskaudella neljän nuoren norpan tiedetään kuolleen rysään (kaksi pääsi estokalterista lävitse kalapesään ja kaksi jäi löysällä olleisiin havaksiin), ovat ne norpille huomattavasti verkkoja turvallisempia pyydyksiä. Rysien norppaturvallisuuden kehittämiseksi, niin ettei rysäkalastuksen taloudellinen kannattavuus vaarannu, on kuitenkin edelleen tarvetta.

Asetusluonnoksessa rysiin on esitetty aikaisemman asetuksen kanssa identtinen muotoilu ”- ja jonka nieluun levitetynä tai nieluun kaltereilla varustettuna ei missään olosuhteissa muodostu aukkoa, joka on suurempi kuin 150 millimetriä.” on kuitenkin ongelmallinen. Koska asetuksessa puhutaan ”aukosta”, eikä esimerkiksi nielun leveydestä, kuten katiskassa. Nykyinen muotoilu kirjaimellisesti luettuna tarkoittaa neliskanttisella kalteriaukolla noin 11 cm x 11 cm aukkoa eli niin pientä, ettei sitä ole taloudellisesti järkevää käyttää kaupallisessa kalastuksessa, kuten Luonnonvarakeskuksen selvityksessä todettiin.

Metsähallituksen Luontopalvelut testasi rysän kalteriaukon koon vaikutusta pyydyksen norppaturvallisuuteen saimaannorpan ruumiinavausten yhteydessä ja toimitti 12.12.2024 testien tulokset mm. maa- ja metsätalousministeriöön ja Pohjois-Savon ELY-keskukseen. Testien tulosten perusteella:

- Mikäli rysän kalterin aukon leveys on maksimissaan 7 cm, ei siitä mahdu norpan pää ja se on turvallinen. Aukon korkeus ei vaikuta turvallisuuteen.
- Mikäli rysän aukon leveys on yli 7 cm, ei aukon muodolla ole merkittävää vaikutusta pyydyksen norppaturvallisuuteen vaan aukon muodostama pinta-ala on merkittävämpi.
- Rysän kalteriaukon pinta-ala ja kuuttien läpimenomahdollisuus:

- o 150 cm², yksikään pyydyskuolleista kuuteista todennäköisesti mahtuisi kalteriaukosta
- o 170 cm², noin 5 % mahtuisi
- o 190 cm², noin 10 % mahtuisi
- o 214 cm², noin 25 % mahtuisi
- o 254 cm², noin 50 % mahtuisi
- o 306 cm², noin 75 % mahtuisi
- o 385 cm², noin 90 % mahtuisi
- o 395 cm², noin 95 % mahtuisi
- o 440 cm², käytännössä kaikki pyydyskuolleet kuutit mahtuisivat (yhtä poikkeuksellista tapausta lukuun ottamatta)

Testitulokset osoittavat, että pelkkä aukon leveyden määrittäminen (esimerkiksi 150 mm) ei riitä, sillä tällöin kaikki samana vuonna syntyneet kuutit todennäköisesti mahtuisivat estokalterin läpi. Todellisuudessa rysien estokalterit muodostuvat kuitenkin pysty- ja poikkipienoista ja estävät nykyisellään aikuisten hylkeiden pääsemisen kalapesään.

Asetuksessa olisi tärkeää määrittää kalteriaukon leveyden lisäksi myös sen korkeus tai maksimi pinta-ala, jolloin kalastajalla on mahdollisuus säätää aukon muotoa. On selvää, ettei 100 % norppaturvallisuuden päästä estokaltereilla, koska pyydysten käyttämisen pitää olla myös taloudellisesti kannattavaa, mutta kaupallisten kalastajien kanssa tulisi hakea tälle asetuskaudelle mahdollisimman hyvää ratkaisua, jolla saataisiin pienennettyä kalteriaukkoa niin, ettei sen lävitse mahtuisi kaikki kuutit. Esimerkiksi 12,5 cm x 25 cm estäisi todennäköisesti noin 20 % kuuteista mahtumasta kalteriaukosta.

Jokaisenrysä

EU:n rahoittamassa Yhteinen saimaannorppamme LIFE-hankkeessa on kehitetty norppaturvallinen Jokaisenrysä, joka on suunniteltu erityisesti vapaa-ajankalastajien käyttöön (https://www.metsa.fi/wp-content/uploads/2025/10/rysan_valmistusohjeet.pdf). Tällä hetkellä asetusluonnoksessa jää hieman epäselväksi mahdollistaako se Jokaisenrysan käytön vai ei. Asetuksen 2 §:n viimeinen lause on muotoiltu: ”Poiketen siitä, mitä 1 momentin 9 kohdassa säädetään, kiello ei koske päältä suljettua rysää, jonka solmuväli on alle 55 millimetriä ja jonka nieluun levitettyä tai nieluun kaltereilla varustettuna ei missään olosuhteissa muodostu aukkoa, joka on suurempi kuin 150 millimetriä. Jos edellä mainittu rysä on varustettu katetulla etupesällä,

sen etupesän kummassakin nurkassa on lisäksi oltava vähintään yksi 70 senttimetriä leveä poistumisaukko saimaannorpan pääsemiseksi pois pyydyksestä.”.

Jokaisen rysä on varustettu pienellä katetulla etupesällä. Rysän norpanestokalteri on kuitenkin sijoitettu etupesän nieluun siten, että norpat eivät pääse katetun etupesän sisälle. Tämä epäselvyys olisi helposti korjattavissa muuttamalla tuo kyseinen lause asetuksessa muotoon:

- ”Jos edellä mainittu rysä on varustettu katetulla etupesällä, sen etupesän kummassakin nurkassa on lisäksi oltava vähintään yksi 70 senttimetriä leveä poistumisaukko saimaannorpan pääsemiseksi pois pyydyksestä tai vaihtoehtoisesti etupesän nielun on oltava sellainen, ettei siihen levitettyä tai kaltereilla varustettuna missään olosuhteissa muodostu aukkoa, joka on leveämpi kuin 150 millimetriä” (tai mikä muotoilu/raja lopullisessa asetuksessa tulee olemaan).

5. Yhteenveto ja johtopäätökset

Lausuttavana olevan asetuksen tavoitteena on turvata saimaannorppakannan kasvu lajin suojelustrategian mukaisesti, ja edistää lajin suotuisan suojelutason saavuttamista varmistaen kuitenkin sekä vapaa-ajankalastuksen että kaupallisen kalastuksen jatkumisen Saimaalla. Vapaa-ajan ja kaupallisen kalastuksen toimijoiden näkökulmasta nykyinen käytäntö on ollut toimiva.

Saimaannorppakannan kasvua rajoittaa erityisesti nuoriin ikäluokkiin kohdistuva suuri kuolleisuus. Lauhoina talvina syntyvistä poikasista jopa yli 30 % kuolee jo ennen vieroitusta, kun hyvissä olosuhteissa poikaskuolleisuus on noin 10 %. Kalanpyydykseen tukehtuminen on suurin yksittäinen tunnettu kuolinsyy, ja pyydyskuolleisuus kohdistuu tyypillisesti nuoriin, alle 2-vuotiaisiin norppiin. Vertaisarvioitu tutkimus (Jounela ym. 2024) osoittaa, että todellinen kalanpyydyskuolleisuus on noin kolminkertainen havaittuun verrattuna, ja jo pelkkä havaittu kokonaiskuolleisuus vaarantaa kannan säilymisen pitkällä aikavälillä.

Metsähallituksen tietoon on viimeisen kymmenen vuoden aikana tullut keskimäärin noin 6 pyydyskuollutta norppaa vuodessa. Kun huomioidaan, että vain noin kolmannes pyydyskuolleisuudesta tulee tietoon, tarkoittaa tämä arviolta 18 pyydyksiä kuollutta norppaa vuosittain. Samana ajanjaksona norppakanta on kasvanut keskimäärin 20–21 yksilöllä vuodessa, jolloin pyydyskuolleisuus lähes puolittaa kannan kasvun. Taustaraportin (Pohjois-Savon ELY-keskus 2025) väite, ettei pyydyskuolleisuudella ole merkittävää kielteistä vaikutusta saimaannorppaan, ei siten perustu parhaaseen saatavilla olevaan tietoon. Kalastus uhkaa kantaa edelleen, kuten vuoden 2025 luontodirektiiviraportti toteaa.

Saimaannorpan suojelun kannalta on perusteltua, että verkkokalastuskieltoa jatkettaisiin heinäkuun loppuun saakka: noin 90 prosenttia pyydyksiin menehtyneistä yksilöistä löytyy verkoista ja kuolleisuus ajoittuu erityisesti heinäkuulle verkkokiellon päättymisen jälkeiseen aikaan. Koska kaikki

verkkotyypit muodostavat norpille olennaisesti saman riskin, suojelun näkökulmasta myös muikkuverkkojen kieltoajan pitäisi olla yhdenmukainen muun verkkokalastuksen kanssa. Kyselytutkimusten mukaan heinäkuun verkottomuus saa vahvaa kannatusta myös paikallisesti, mikä tukee sääntelyn hyväksyttävyyttä (Pohjois-Savon ELY-keskus 2025, WWF Suomi 2025). Rajoitusten tiukentaminen saattaa toisaalta myös vaarantaa toimenpiteiden hyväksyttävyyden erityisesti verkkokalastajien keskuudessa, mikäli niitä ei koeta perusteltuina (Pohjois-Savon ELY-keskus 2025). Alueita koskevia määräyksiä sekä pyydysmäärityksiä (erityisesti täkykoukut ja rysät) on syytä täsmentää tulkintojen yhdenmukaistamiseksi ja norppaturvallisten pyyntimenetelmien ohjaamiseksi.

Lisäksi Metsähallitus esittää täsmennyksiä ympärivuotisesti kiellettyihin pyydyksiin erityisesti kalatäkyisten koukkupyydysten tulkinnan selkeyttämiseksi sekä rysien osalta asetustekstin tarkentamiseksi, jotta sääntely ohjaa käytännössä norppaturvallisiin ja kalastuksen kannalta toteuttamiskelpoisiin ratkaisuihin (mukaan lukien jokaisenrysä).

VIITTEET:

Jounela, P., Auttila, M., Alakoski, R., Niemi, M., & Kunnasranta, M. (2024). Effects of fishing restrictions on the recovery of the endangered Saimaa ringed seal (*Pusa hispida saimensis*) population. *PloS one*, 19(12), e0311255.

Keskinen, T., Hopkins, J. & Rahikainen, M. 2026. Kalastus Saimaalla 2024–2025: Vapaa-ajan kalastus ja kaupallinen kalastus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 14/2026. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 36 s.

Pohjois-Savon ELY-keskus 2025. Hankeraportti 2025 Saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittaminen 2026–2031. Mikkeli. 41 s.

WWF Suomi 2025. WWF:n teettämä kyselytutkimus: Saimaannorpan suojelutoimet hyväksytään laajasti ja kansalaisten tuki niille on entistäkin vankempi. <https://wwf.fi/uutiset/2025/10/wwfn-teettama-kyselytutkimus-saimaannorpan-suojelutoimet-hyvakysitaan-laajasti-ja-kansalaisten-tuki-niille-on-entistakin-vankempi/>

Niemelä Juha
Metsähallitus

Varala Anna-Liisa
Metsähallitus